

Německý – Český dům v Místku

Jiřina a Jaromír Poláškoví

Na Hlavní ulici v Místku stojí s číslem popisným 113 omšelý svědek silných národnostních bojů v Místku a pamětník někdejšího bohatého kulturního života v období před rokem 1989 – Německý – Český dům. Jeho historie je vcelku neznámá. Místecká lepší společnost se scházela v jednom z nejstarších místeckých spolků, ke kterým patřil Misteker–Schützen–Verein (Společnost střelecká místecká), podle nejstaršího dochovaného protokolu ustavený někdy kolem roku 1852. Předsedou spolku byl Dominik Knesek, senior a jeho zástupcem Franz Fichter. Celkem měl spolek kolem 80 členů z širokého okolí (např. z Hranic na Moravě, z Nového Jičína, ze Studénky), několik jich bylo i z řad místeckých Čechů. První střelnici si místečtí ostrostřelci postavili na Kamenci, v místě, kde dnes stojí střední požární škola.

Původní měšťanská střelnice byla zničena povodní v roce 1875 a později byla přenesena na Bahnhofgasse (vedle dnešního kina Vlast). V sousedství střelnice – Schiesshausu vyrostla v roce 1899 budova nového střediska místeckých Němců – „Deutsches Haus“ (Das Deutsche Haus in Mistek). Autorem projektu by mohl být místní stavitel Herrmann Ripper, který v té době v Místku projektoval a se svou firmou postavil několik větších soukromých staveb, např. pro sebe a svou ženu postavil nedaleký nájemní dům s kavárnou Avion. Bohužel plány na výstavbu se patrně nedochovaly. O výstavbě reprezentativního společenského střediska rozhodla tehdy převážně německá radnice a na jeho výstavbu přispěly jak německé, tak i židovské firmy v Místku, nebo soukromé osoby – např. továrníci Johann Elzer, Carl Herliczka, Leopold Czajaneck, Johann Rundt, pivovarník Josef Grossmann, hoteliéři Johann Hrachowetz, Rudolf Haas, obchodníci Bayer, Buzek, Lubojatzky, Dvorzak a další.

V Německém domě byly tzv. velký sál (přes dvě podlaží) a malý sál (oba s bohatou ornamentální výzdobou a s mnoha zrcadly ve zlacených rámech), divadelní pódium, tzv. zelený sál, veranda a velká kuchyně. U Německého domu měl svoje hřiště a cvičiště velmi agilní a úspěšný spolek Deutsches Turnverein. Na sportovní areál navazoval městský park, hned vedle Německého domu byla krytá zděná střelnice a za ní další venkovní střelnice. Střílelo se směrem k dnešnímu hudebnímu pavilónku, střeliště bylo oploceno a dokola byla vysázena zeleň. V prvním podlaží Německého domu byly salónky a místnosti, které využívaly další německé spolky, další malá kuchyně připravovala teplá jídla. Byla zde také knihovna, kterou věnoval Alois Rudel. U Německého domu byly také tenisové kurty, které se v zimě proměnily v kluziště, o kus dál v parku pak byl hudební pavilón.

V Německém domě sídlilo několik dalších úspěšných spolků, např. Gesang- und Musikverein (Czajaneck, Mrzihrad, Bernhard, König, Pfleger, aj.), Deutsches Turnverein (Jelinek, Schneider, Duchek, Pulka, Walla, Sochatzy, aj.), místecký odbor spolku Beskidenverein (Dr. Artur Löw, Híkl, Chwostek, Hünle, Hrachowetz, j.), Der Frauenwohltätigkeitsverein, die „Markonia“, der Verein ehem. Soldaten, der deutsche Schulverein, za první republiky jej nahradil Kulturverband, der Verein Deutsch-Böhmen a další.

Budova byla využívána k pořádání plesů, koncertů a výstav, konaly se zde květinové slavnosti, hrálo se zde divadlo a také zde byla vyhlášená restaurace. V době první republiky se pravidelně každý týden konaly sobotní večery s moderní hudbou a s besedami o hudbě, literatuře, filozofii, apod. Omladina se scházela u čaje a nad šálkem kávy, bylo možno si zde přečíst noviny, půjčit knihu nebo zahrát kulečnickou či nějakou jinou hru. Těsně na začátku Protektorátu byla připravována rekonstrukce a zvětšení Německého domu, k této akci již do konce války nedošlo.

Českým národovcům a vlastencům z Místku byla vždy tato „německá bašta“ trnem v oku – Německý dům a nedaleký český Národní dům vyrostly ve stejné době na konci 19. století, kdy v Místku vrcholil boj o prosazení Čechů a o zřízení českých škol. Proto po 2. světové válce byl celý areál přejmenován na Český dům. Bohužel v divokých revolučních dnech po osvobození byla v Německém domě zničena spousta věcí, včetně archivních materiálů a knih a část mobiliáře byla rozkradena. Od konce 40. let minulého století to v přejmenovaném Českém domě zase žilo, konala se zde spousta akcí

a byla zde i uznávaná restaurace. Po revoluci zanikly Beskydské hotely a restaurace, pod které spadal i Český dům a s tímto zařízením to začalo jít z kopce. Naposledy ještě v polovině 90. let minulého století zde byla v provozu „Restaurace V sadech“, pak už jenom nehezká pivnice v místě někdejší střelnice. Dnes je celý areál silně zanedbaný a zdevastovaný a čeká, až jej koupí nějaký investičně silný a hodně zapálený podnikatel – nejspíše, než se dočká, objekt spadne....

V Místku působil již před 1. světovou válkou okrašlovací spolek Stadt-Verschönerung-Verein, jehož působení se omezovalo v podstatě jenom na jednoduchý park u Německého domu. V květnu 1921 byl ustaven český Spolek pro okrašlování a ochranu domoviny v Místku. Za prvního předsedu si jeho členové zvolili Františka Bartoníka. Ve sbírkách Muzea Beskyd se zachoval plán na obnovu městského parku z roku 1923. K úpravám parku došlo již v minulosti v souvislosti s pořádáním hospodářských výstav v Místku.

„Hospodářská a hospodářsko-průmyslová výstava v Místku“, pořádaná za protektorátu J. M. knížete olomouckého arcibiskupa Dr. Theodora Kohna, se konala ve dnech 26. 8. – 2. 9. 1894 z velké části v parku za budovou střelnice, u tehdy ještě nepostaveného Německého domu. J. M. Kadlčák, Alois Žert a Rudolf Vichnar sestavili za přispění výstavního výboru obsáhlý katalog vystavujících, který vytiskla místecká tiskárna Arnošta Heblinga. Ze seznamu vystavovatelů např. vyplývá, že hovězí dobytek vystavovalo 196 chovatelů, vesměs rolníků, mezi vystavovateli nechyběli P. Kocvirlich, farář v Hrabové, hrabě Stollberg z Paskova a Velkostatek Hukvaldy. Koně vystavovalo 88 vystavovatelů, celkem 213 pěstitelů vystavovalo plodiny a hospodářské výrobky, hospodářské stroje a nářadí vystavovalo 25 výrobců. Kromě toho byl na výstavě zastoupen početný hospodářský průmysl, reprezentovaný většinou drobnějšími živnostníky. Výčep piva na výstavě provozovala fa. Grossmann & Czirmer. Řadu svých novinek předvedla likérka Herrmanna Löwa z Koloredova pod značkou Fabrik Feinster Liquere, Colloredow, bei Mistek Mähren.

V roce 1926 došlo k uspořádání další hospodářské a krajinské výstavy, tentokrát pod názvem Jubilejní výstava moravskoslezského Pobeskydí (18. 7. – 16. 8. 1926). Výstava měla podat obraz kraje v jeho minulosti a přítomnosti, vykreslit jeho lid, průmysl a v širokém záběru prezentovat to, co se v kraji vytvořilo. Akce měly obrovský hospodářský a kulturní význam nejen pro město, ale také pro okolí. Spolupořadatelé výstavy kromě Místku se stalo dalších patnáct měst a městeček, např. Brušperk, Frenštát pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí, Český Těšín, Zlín, chyběl však Frýdek, který účast odmítl. Sešlo se zde na 200 vystavovatelů z oboru průmyslu a přes 350 vystavovatelů z oblasti zemědělství a kultury. Pomník Bedřicha Smetany v městském parku byl odhalen 18. července 1926. V tento den byla zahájena Jubilejní výstava moravsko-slezského Pobeskydí. Pomník vznikl z iniciativy místeckého Pěvecko-hudebního spolku Smetana. Výstaviště se podle ní pojmenovalo Smetanovy sady. Z výtěžku výstavy putovala do místeckého muzea Matice místecké částka 30 000 Kč na zakoupení nových muzejních sbírek. Na jubilejní místeckou výstavu v roce 1926 vyrobil cukrář Eduard Bašista patnáctikilogramový koš z perníku naplněný perníkovými květinami ve všech barvách a za tento výtvar, který vytvářel více než čtrnáct dnů, získal jednu z hlavních cen.

Původně ve Smetanových sadech bývalo také koupaliště, napájené vodou z řeky Ostravice. Pod vzrostlými stromy však voda byla studená, plná listí, bahnitá a podle pamětníků s množstvím pijavic. Lidé se v něm nekoupali rádi. V poválečném období již bylo uzavřeno. Dodnes se z něj zachovalo několik betonových sloupů pod nábrežní cestou. V sousedství koupaliště byla v období před první světovou válkou zřízena cyklistická závodní dráha. Později byla změněna na hřiště a správní komise města Místku je na začátku 20. let minulého století věnovala místeckému Sokolu jako pozemek na výstavbu tělocvičny. Postupně bylo vypracováno několik návrhů, žádný z nich se však nerealizoval. Nakonec došlo jen k výstavbě výčepního a restauračního pavilónu podle návrhu Jana Klemy. Slavnostní položení základního kamene se konalo 13. září 1931, do užívání byla stavba předána 12. června 1932.

Až donedávna na okraji parku vedle Německého – Českého domu stál původní označnický parku ze začátku 20. století. Litinové těleso urazili sběrači šrotu a dnes z něj zbyla jen základová patka s kouskem litinového sloupku.